

Webinarserie

kl. 11.00-11.45

Lær mer om blågrønne
og naturbaserte løsninger

NATURBASERT SONE

Webinarserie åpen for alle:

- Inviterte foredragsholdere fra forskning og forvaltning m.fl.
- Vanligvis ca. en gang i måneden, **torsdager kl.11.00-11:45**
- Info, påmelding, presentasjoner og opptak: www.niva.no/nbs
- Forslag til tema eller andre innspill: nbs@niva.no

#naturbasertsone

Velkommen til Naturbasert Sone!

Hvor godt beskytter vi egentlig de marine områdene?

Naturbasert sone – en webinarserie om naturbaserte og blågrønne løsninger for klima og miljø

22. mai 2025

Trine Bekkby
Seniorforsker, NIVA



Hvordan står det til?

Havet og kysten er **under press**

Det er en klar **negativ utvikling** for marine truede arter og naturtyper

De marine områdene er en del av **skattekista** vår

Vi har **ikke har fått til** de nasjonale målene som sier at

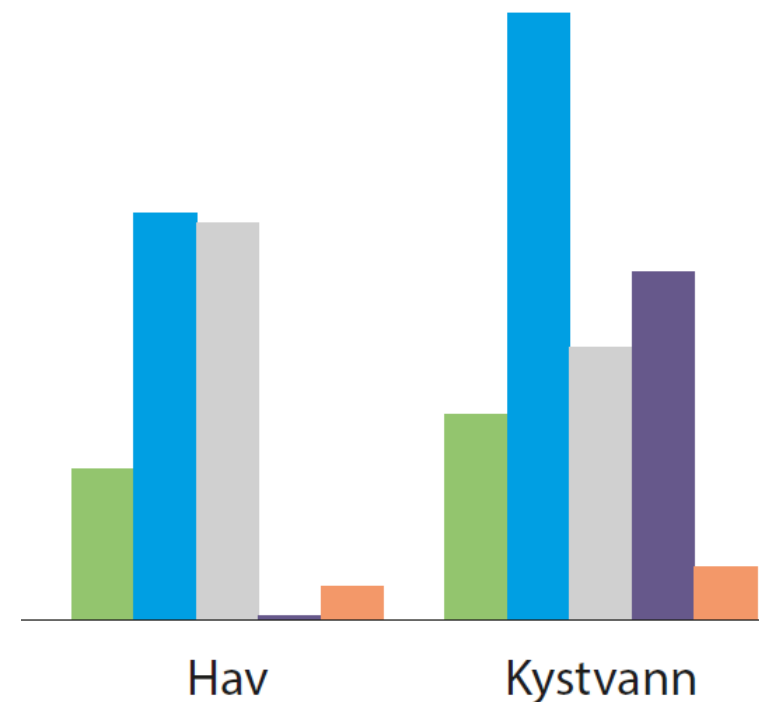
«**Ingen** arter og naturtyper skal **utryddes**, og utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal **bedres**»

og

«Et representativt utvalg av norsk natur skal **bevares** for kommende generasjoner»

De største pressene på økosystemene

- Arealinngrep
- Klima
- Beskatning/høsting
- Forurensing
- Fremmede arter



Presset på skattekista **er stort!**

80 % av Norges befolkningen bor
< 10 km fra kysten

Det er **stor konkurransen** om arealene,
mellom ivaretagelse av biologisk mangfold, landskapsbildet,
friluftsliv, kulturminner, næringsinteresser,
bosetning, infrastruktur.

Konkurransen om kystsonen **øker**, og dette området er regnet
som å gi den største muligheten for vekst, inkludert

Fiskeoppdrett

Tare dyrking

Kraftutbygging

Turisme

Norges kystsone er stor!

Kystsonen = innenfor 1 nm utenfor grunnlinja

Areal (inkl. øyer og skjær, kriker og kroker):

103 000 km (71 963 km hører til øyer)

= 2,5 x jordens omkrets ved ekvator

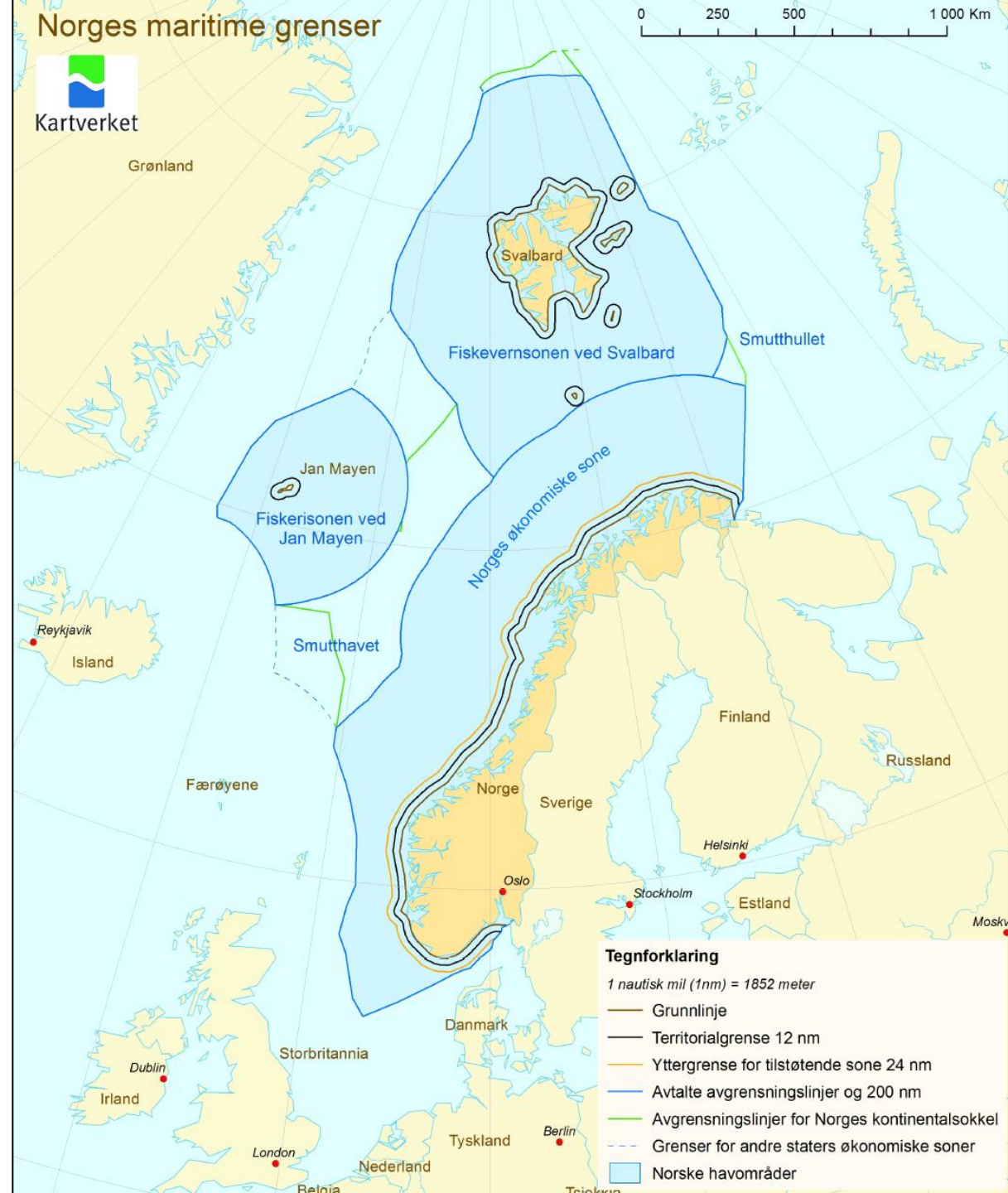
= **verdens nest lengste kyst** (Canada har 244 000 km)

Kystarealet er på godt over 125 000 km²

(fastlands-Norges landareal er på ca. 320 000 km²)

Selv om Norges kystsone er stor, så er **konkurransen** kystområdene er stort sett knyttet til **areal**.

- I Oslofjordområdet og langs Sørlandskysten dominerer konflikter i forbindelse med bygging av fritidsboliger og nedbygging av strandområdene.
- Fra Rogaland og nordover er det fiske og havbruk som den store utfordringen.

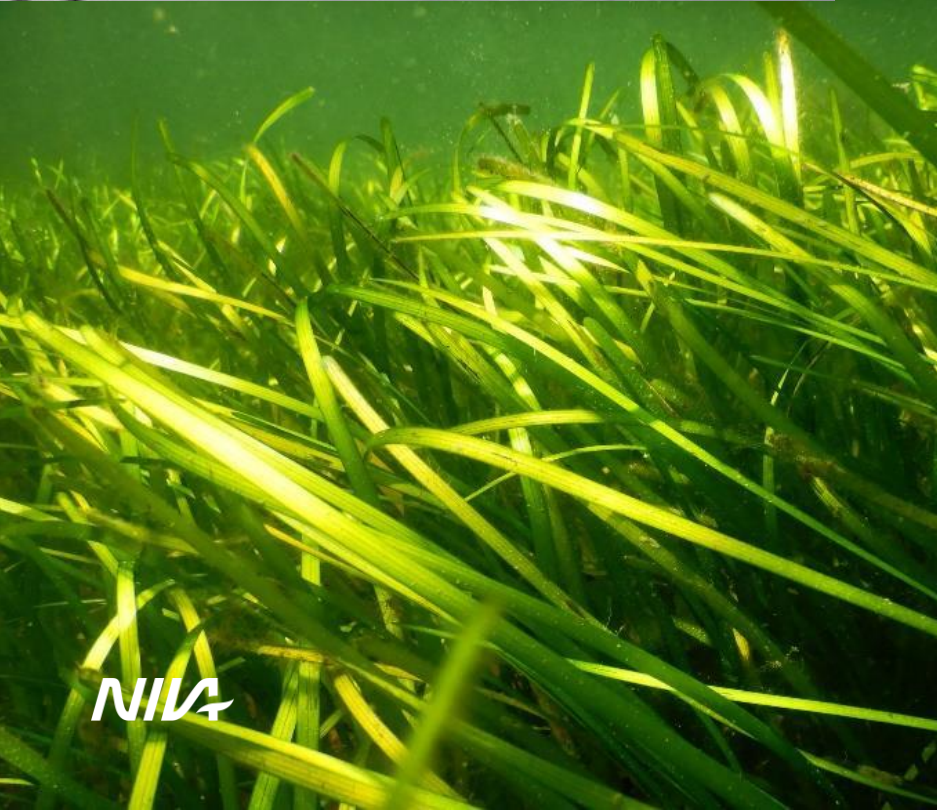


Hva er det vi ønsker å ta vare på?





Tidevannsenger,
tangsamfunn,
undervannsenger (både i
saltvann og brakkvann) og
tareskoger er viktige
blå skoger i Norge



De er vant til svingninger i
miljøforholdene

Men nå skjer det
for mange ting,
og det skjer **for fort!**



De blå skogene er under press – [ny Rødliste for naturtyper](#) er til høring i disse dager.

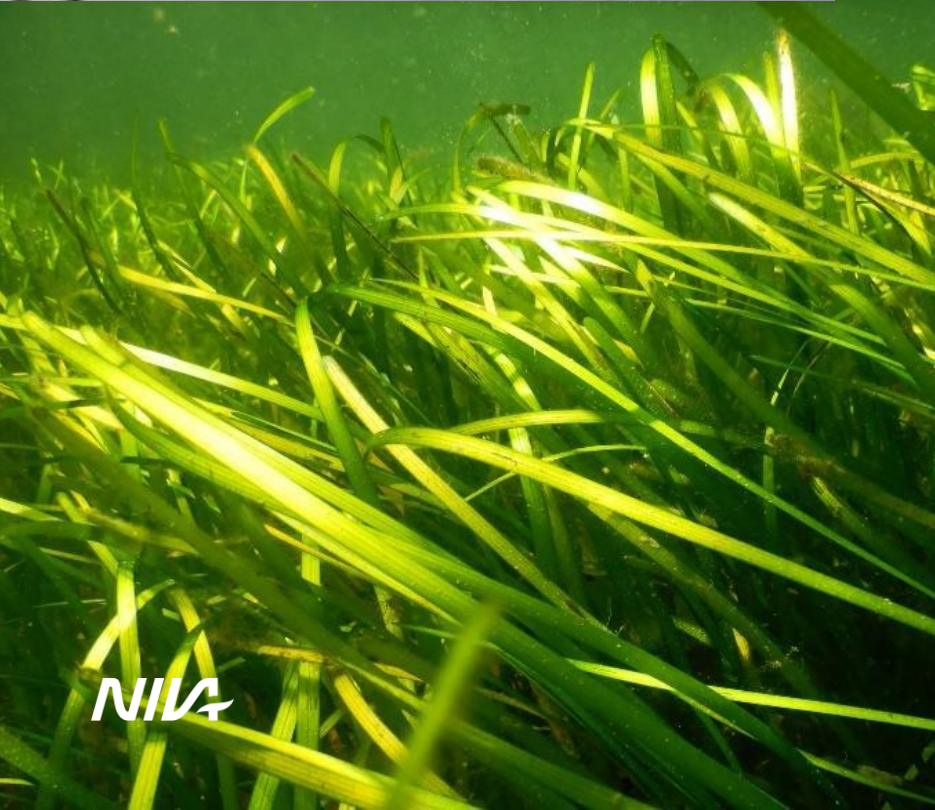
Tareskogene er på Rødlista (både fingertare, stortare og sukkertare) – sukkertareskogen som Sterkt truet

Undervannsenger i brakkvann er regnets om sårbar i Rødlista

Ålegressenger har også blitt redusert mange steder, og mange av engene vokser **grunnere** enn tidligere

Tidevannsengene vet vi lite noe

Lurv har økt i forekomst langs store deler av kysten

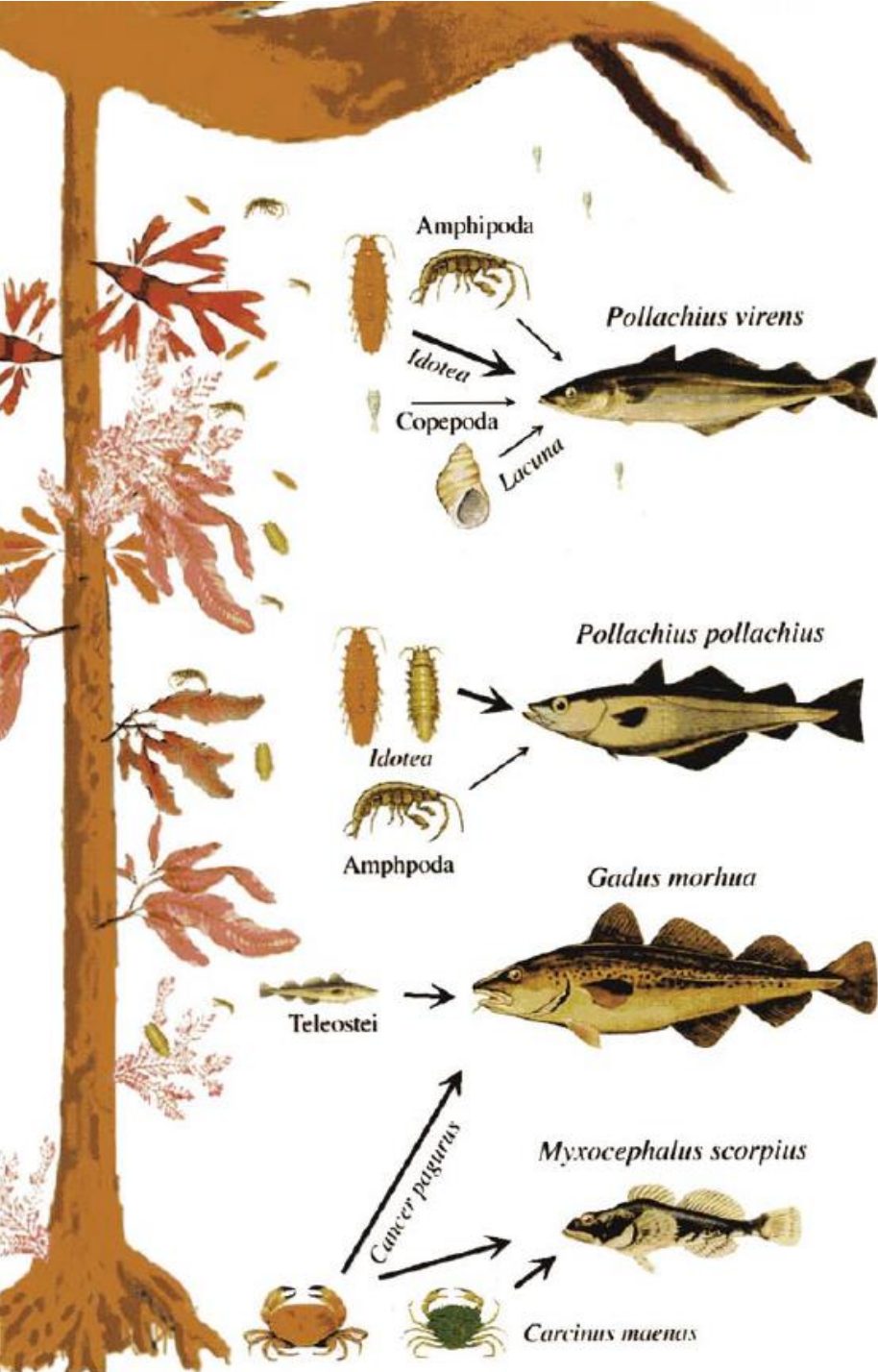


Hvorfor er de blå skogene viktige?

De danne grunnlaget for mange av [FNs bærekraftsmål](#):

- De gir oss **råmaterialer**, inkludert
 - mat
 - dyrefôr
 - gjødsel
- De gir mat og skjul til mange arter – og **bevarer** dermed **biologisk mangfold**
- De **renser** vannet ved å ta opp næring
- De **reduserer** bølger og binder sedimenter
- De regulerer klimaet gjennom å
 - **binde karbon** (i levende biomasse)
 - **lagre karbon** (i sedimentene)





De blå skogene er komplekse 3D-strukturer med mye liv og røre

De beskytter arter mot hetebølger og ekstrem kulde

De er **fødestuer, barnehager, skjul og matfat**

Høy produksjon

Stort biomangfold,

Komplekst næringsnett

>50 arter av rødalger

>250 arter av små dyr

Opp til 90 000 dyr/plante

(i snitt 10 000 dyr/plante)



Nedbygging gir oppsplitting av naturen, som gir «**farlige korridorer**» og «**skumle nabolag**»

Økt avrenning, mer partikler, mer organiske materiale gir **mørkere kyst**
– og mindre lys til den blå skogen

Temperaturøkning og overgjødsling (fra utslipp av næringssalter) gir **gode kår for ugress** («lurv»)

Overfiske får konsekvenser som **forplanter seg** gjennom hele næringsnettet



Alt dette gi tap av biomangfold

Tap av **arts**mangfold

= færre arter.

Tap av **genetisk** mangfold

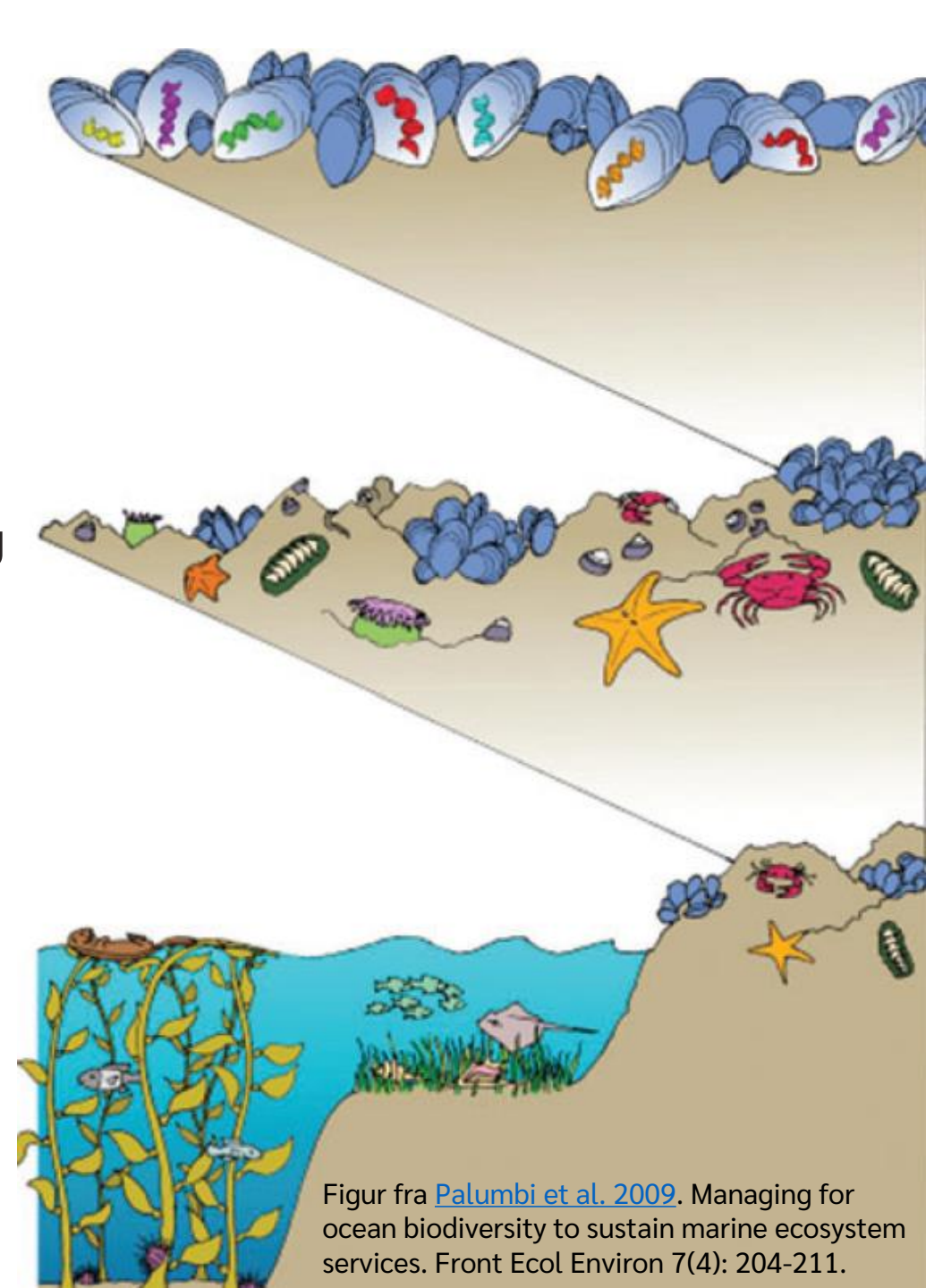
(=hvor nært beslektet de ulike medlemmene av arten er). Tap av genetisk mangfold gir arten dårligere muligheter til å tilpasse seg endrede miljøforhold og ulike press.

Tap av **økosystem**mangfold

Det vil si færre naturtyper, som igjen gir lavere arts mangfold.

Tap av **funksjonelt** mangfold

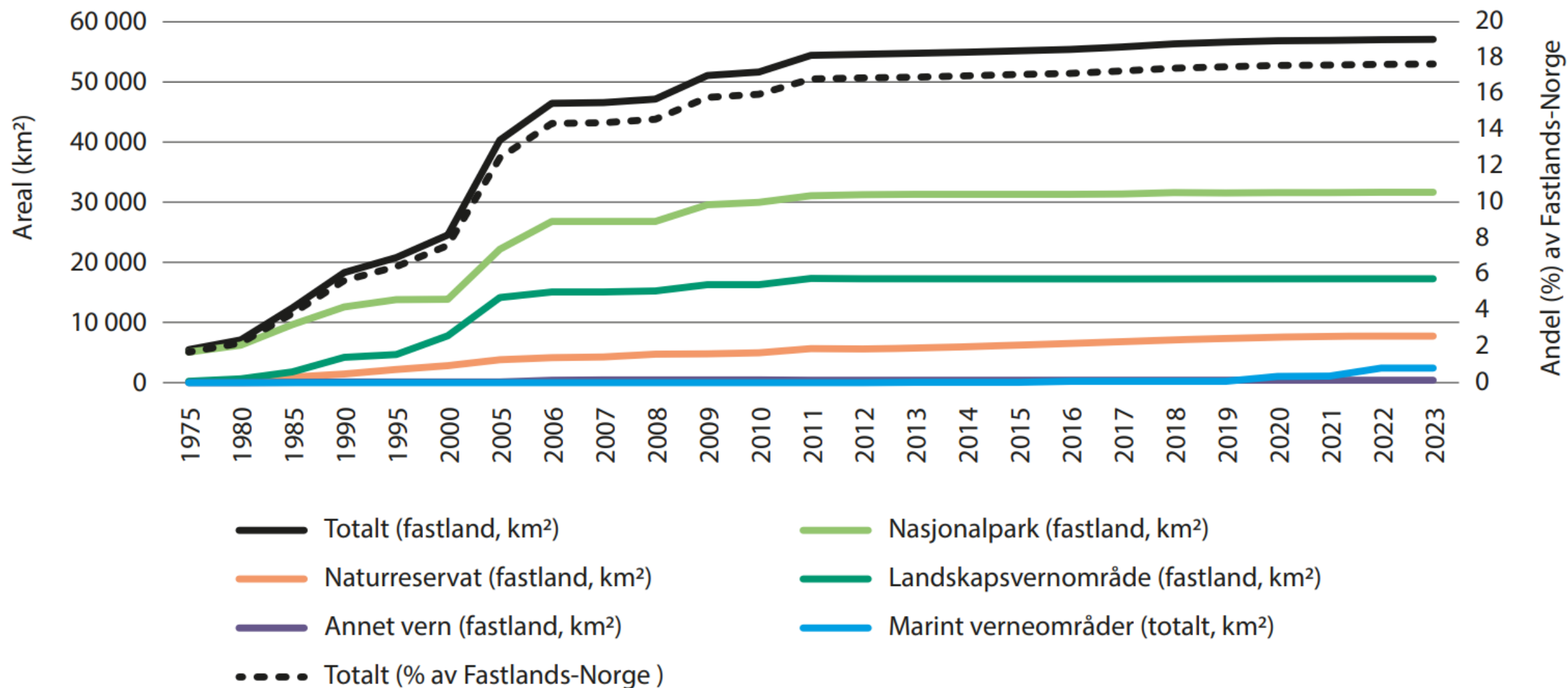
(funksjonelt mangfold = måten arter oppfører seg på, hvordan de spiser eller bruker naturressursene). Tap av funksjonell diversitet gir mindre robuste samfunn, da det blir færre arter som «gjør den samme oppgaven».



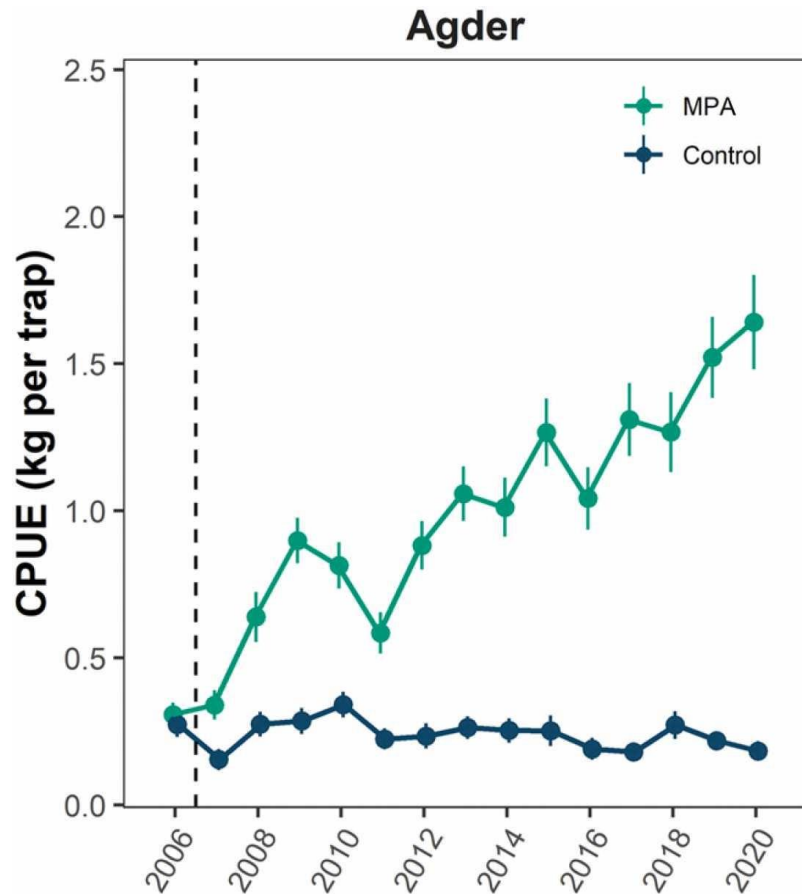
Figur fra [Palumbi et al. 2009](#). Managing for ocean biodiversity to sustain marine ecosystem services. Front Ecol Environ 7(4): 204-211.

Hvordan står er det til med
vernet av vår marine natur?





Vern – en investering som fungerer!



Verneområder

Tar vare på **mangfoldet**

Sikrer robust og **tilpasningsdyktig** natur

Sikrer **leveområder** – fødestuer, barnehager, matfat, skjul

Binder og **lagrer** karbon

Sikrer næringer for kommende generasjoner

Og mye mer

Norge feil- rapporterer vern

Norge har meldt inn flere områder i de strengeste IUCN-kategoriene

De fleste norske marine verneområder er **bare delvis beskyttet**

Ia	Strict Nature Reserve
Ib	Wilderness Area
II	National Park
III	National Monument
IV	Habitat/Species Management
V	Protected Landscape/Seascape
VI	Managed Resource Protected Area

Kilde: WCPA – Marine 2019

Activities	Ia	Ib	II	III	IV	V	VI
Research: non-extractive	Y*	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Non-extractive traditional use	Y*	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Restoration/enhancement for conservation (e.g. invasive species control, coral reintroduction)	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Traditional fishing/collection in accordance with cultural tradition and use	N	Y*	Y	Y	Y	Y	Y
Non-extractive recreation (e.g. diving)	N	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Large scale high intensity tourism	N	N	Y	Y	Y	Y	Y
Shipping (except as may be unavoidable under international maritime law)	N	N	N*	N*	Y	Y	Y
Research: extractive	N*	N*	N*	N*	Y	Y	Y
Renewable energy generation	N	N	N	N	Y	Y	Y
Restoration/enhancement for other reasons (e.g. beach replenishment, fish aggregation, artificial reefs)	N	N	N*	N*	Y	Y	Y
Fishing/collection: recreational (sustainable)	N	N	N	N	*	Y	Y
Fishing/collection: local fishing (sustainable)	N	N	N	N	*	Y	Y
Industrial fishing, industrial-scale aquaculture	N	N	N	N	N	N	N
Aquaculture – small-scale	N	N	N	N	*	Y	Y
Works (e.g. harbours, ports, dredging)	N	N	N	N	*	Y	Y
Untreated waste discharge	N	N	N	N	N	N*	N*
Mining, oil and gas extraction (seafloor as well as sub-seafloor)	N	N	N	N	N	N	N
Habitation	N	N	N	N	N	Y	N

Key:

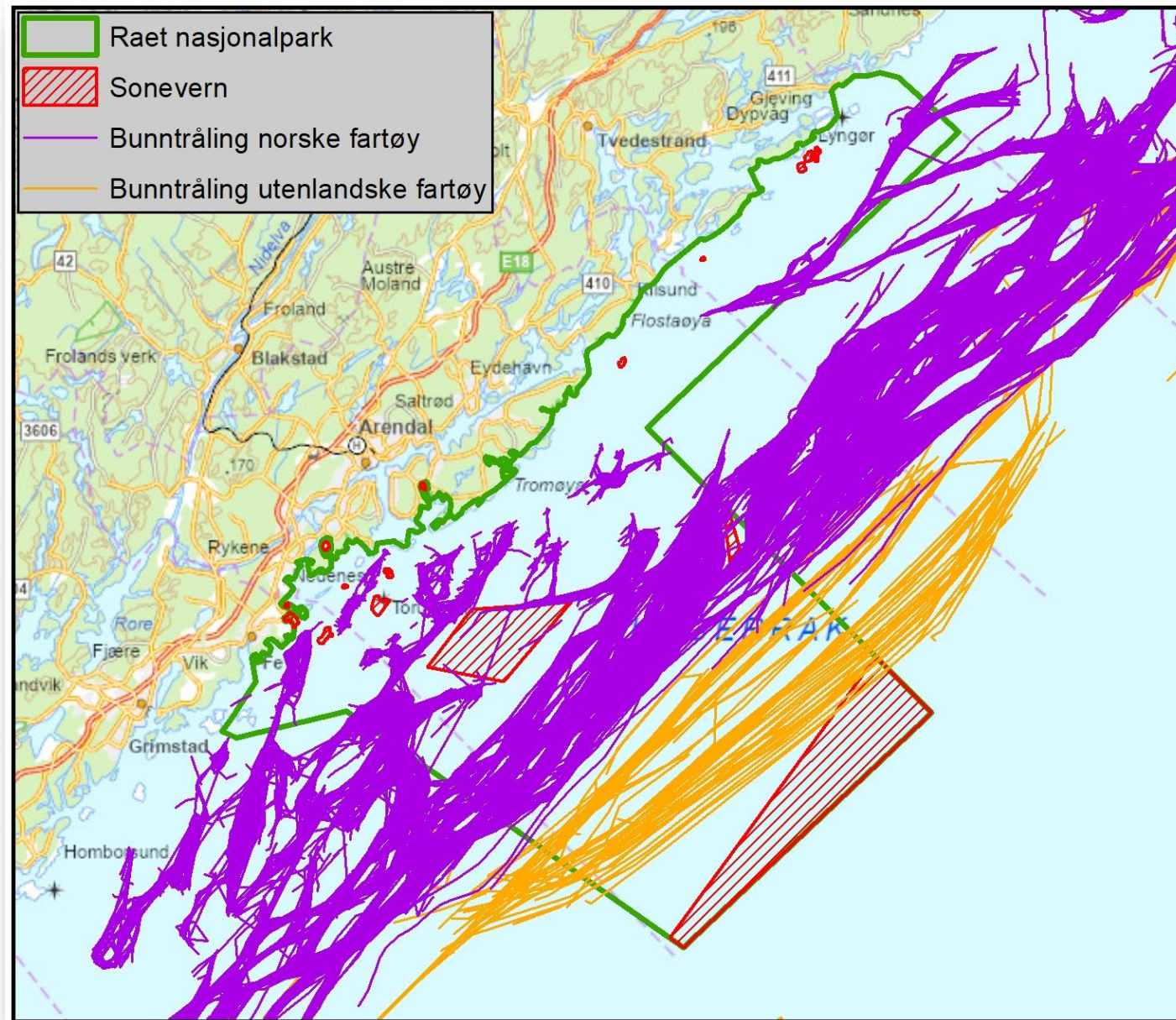
No	N
Generally no, a strong prerogative against unless special circumstances apply	N*
Yes	Y
Yes because no alternative exists, but special approval is essential	Y*
Variable; depends on whether this activity can be managed in such a way that it is compatible with the MPA's objectives	*

Norge feil- rapporterer vern

De fleste norske marine verneområder er
bare delvis beskyttet

Flere uten eller med lite
reguleringer av fiskeri

Dispensasjon til akvakultur er vanlig
innenfor norske verneområder



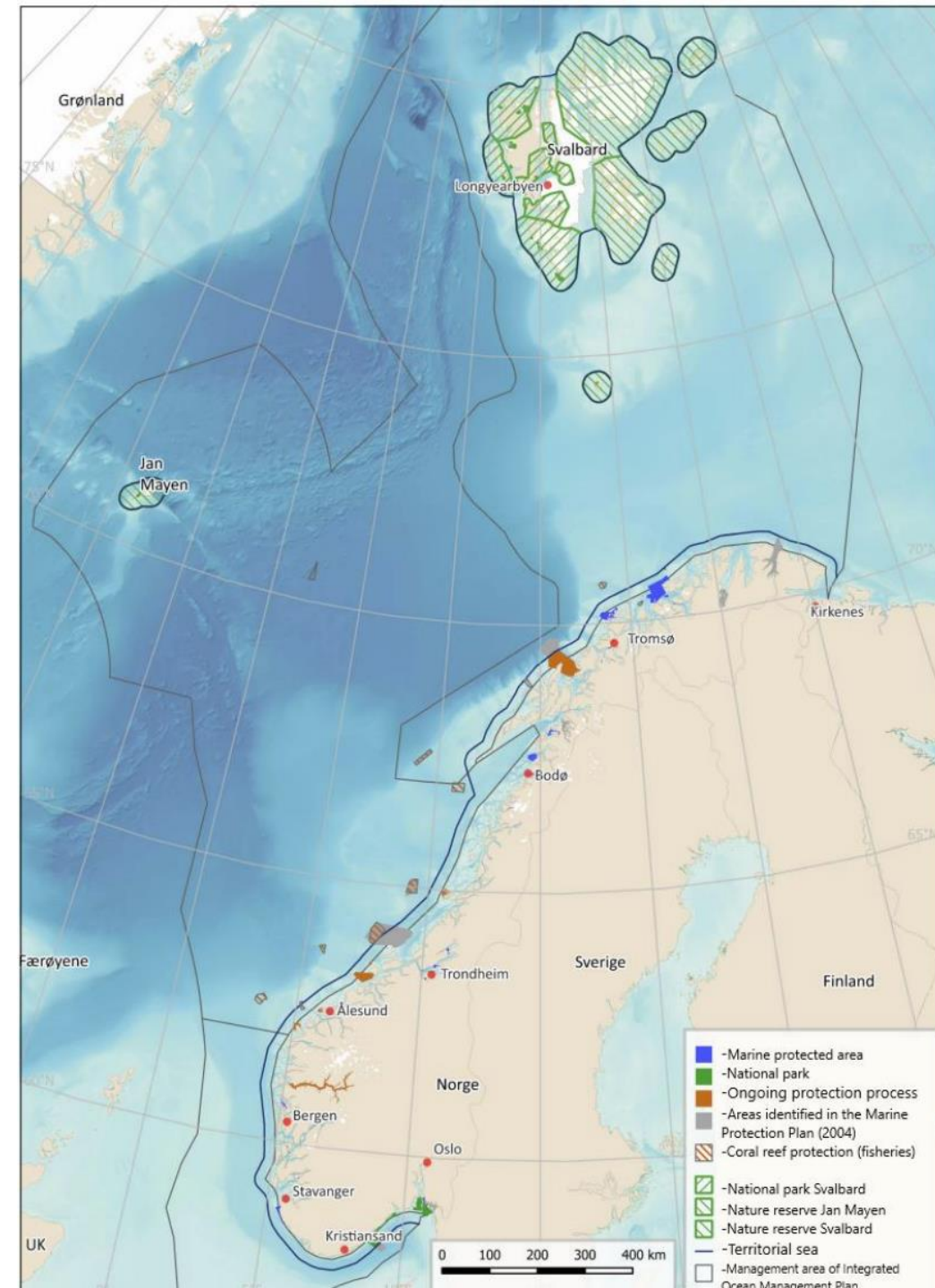
Kart: Spor etter tråling fra fiskebåter 2019-2024. Kilde: Thomas
Køppen/ Fiskeridirektoratet, gjengitt i [Kleiven m.fl. \(2024\)](#)

En lang vei å gå

Kun 4,2% av norske havområder er vernet

**Internasjonalt mål:
30% vern av hav og kyst innen 2030**

“Områder som er **særlig viktige** for naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester, **effektivt bevart** og forvaltet gjennom økologisk representative, godt sammenhengende og rettferdig forvaltede systemer av **verneområder** og andre effektive arealbaserte **bevaringstiltak**”



Hva med kysten og havet i Naturmeldingen?

Ingen konkret handlingsplan for hvordan målene skal nås

Planer for handling er **skjøvet frem i tid**:

“Regjeringen vil komme tilbake med en plan for hvordan et fremtidig mål kan oppnås på en måte som samtidig legger godt til rette for bærekraftig bruk av norske havområder”

Det er viktig at vern i havet kommer på plass!



Hvorfor sliter vi så veldig med
å ta vare på naturen?



Godt fiske i Oslofjorden – 1962



Fisking i Hvervenbukta.

Stub-Ljan i bakgrunnen med paviljongen ved stranden.

Fiskerne er Jonassen-brødrene fra Egnøy utenfor Stavanger. Dette var ett av flere båtlag som holdt til på byøyene utenfor Stavanger.

Foto: Johan Brun/[Oslo Museum](#)
Lisens [CC BY-SA 4.1](#)

Den første hvalen skutt i Oslofjorden – 1890



Finnhval fanget utenfor Tønsberg i 1890.

Det året var det veldig mye hval i Oslofjorden, nok til å starte kommersiell hvalfangst.

Foto: Carsten Henrik Bruun/[Oslo Museum](#)
Lisens [CC BY-SA 4.1](#)

Taregjødsel i Kramvik (Finnmark) på 50-tallet



Albert Mikkelsen pløyer frø og tare ned i jorda.

Kilde: [Digital museum](#)

Lisens [CC BY-NC-ND 4.0](#)

(Finmarksbiblioteket har fått låne bildene for avfotografering av Jakob Mikkelsen.)

Endringsblindhet

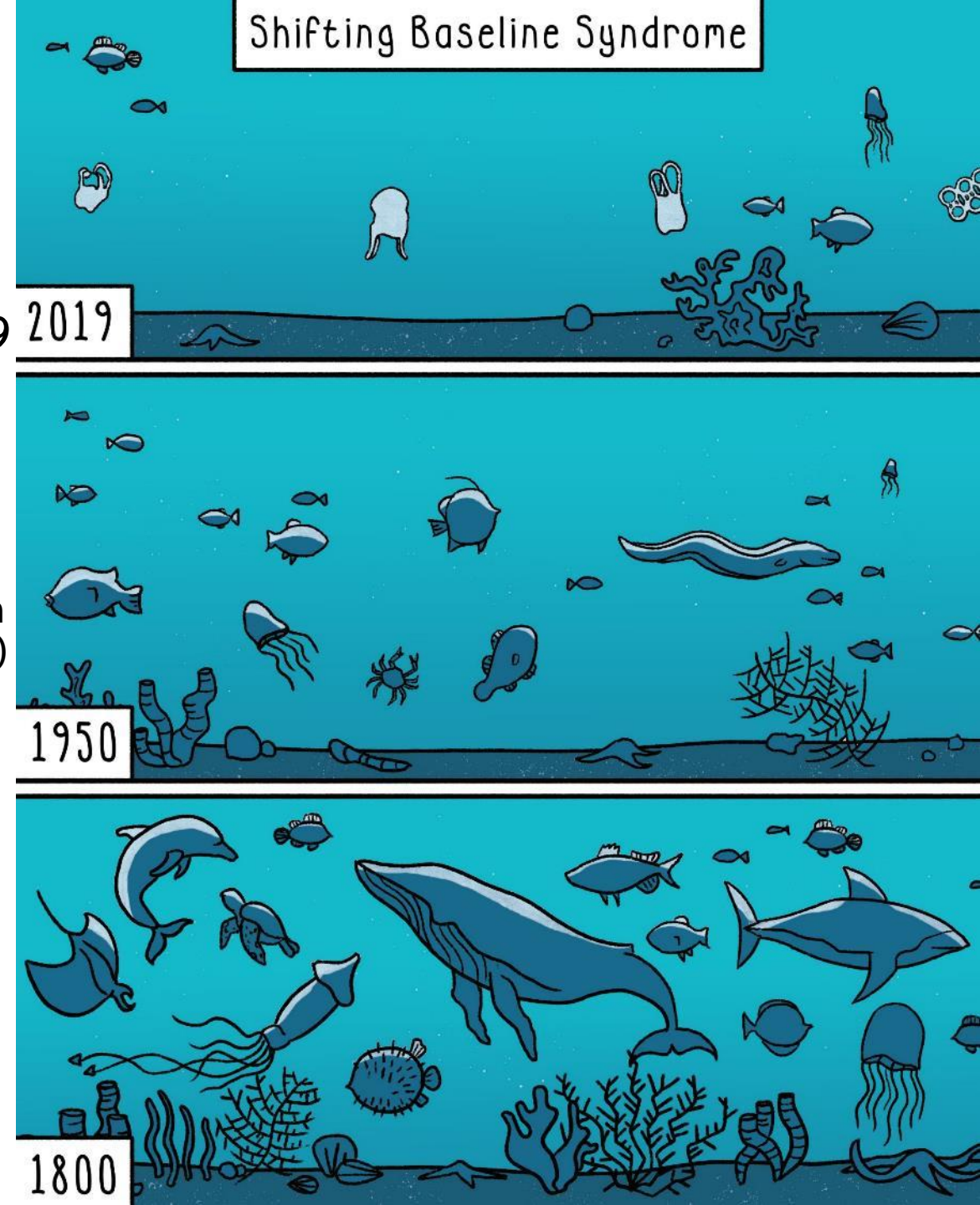
Begrepet forklarer hvorfor vi ikke merker endringer

Først introdusert av landskapsarkitekt McHarg i 1969

Så brukt av fiskeriforsker Daniel Pauly (1995)
om fiskeri

- nedgang i fiskerier vurdert av forskere ved å bruke situasjonen fra starten av deres karriere som et utgangspunkt (“baseline”) framfor den egentlige naturtilstanden.

Hver av oss – hver generasjon – redefinerer hva som er “naturlig” og store endringer over lange tidsperioder blir kamuflert.



Er vi sakte på riktig vei? Med større bevissthet og litt mer ambisiøse mål?

FNs konvensjon for biomangfold (CBD): [New Global Framework for Managing Nature Through 2030](#). Nøkkelmål inkluderer:

- **Bevare minst 30%** av jordens land- og havområder, spesielt områder viktige for biomangfold og folk
- **Motvirke og redusere** raten av introduksjon og etablering av **fremmede arter med 50%**
- Redusere **næringstilførselen** til miljøet med **halvparten**, miljøgifter med **2/3** og **fjerne** utslipp av **plastsøppel**
- Motvirke og tilpasse oss til klimaendringer **uten negativ påvirkning på biomangfold**.

Desember 2022: ny [naturavtale](#) – Kunming-Montreal-rammeverket.

September 2024: [St. meld. 35 \(2023-2024\)](#) – Bærekraftig bruk og bevaring av natur.

2025: [Norsk rødliste for naturtyper](#) er til høring ([Rødliste for arter](#) 2021 oppdateres 2027).

2026: Full fres i kartlegging av marine naturtyper i hht. [St. meld 14 \(2015–2016\)](#) – Natur for livet?

2021-2030: FNs tiår for [naturrestauring](#).

Takk for i dag!

Velkommen til neste
#naturbasertsone

19. juni 2025

Restaurering og fjerning av vandringshindre i Vangselva

med Dag Lennart Nielsen (Dokkadeltaet
nasjonale våtmarkssenter)

Mer info: niva.no/nbs
Kontakt: nbs@niva.no



Foto: Dag L. Nielsen / Dokkadeltaet

NIVA